

Lärarutbildning och lärare

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande 73 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2002.

Motionsyrkandena avser frågor om bl.a. ökad rekrytering till läraryrket, förändring av den nya lärarutbildningen, alternativa lärarutbildningar, utbildning i specialpedagogik, olika kunskapsområden som bör ingå i lärarutbildningen, lärarlegitimation, fler lektorer i gymnasieskolan, särskilda karriärtjänster för lärare, personalen inom förskolan samt kompetensutveckling av lärare och av personal inom förskolan.

Utskottet föreslår avslag på samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till tidigare ställningstaganden av riksdagen och till gällande målbeskrivning för lärarexamen. Vidare hänvisas till det betänkande som Skollagskommittén nyligen lämnat (SOU 2002:121 *Skollag för kvalitet och likvärdighet*). Detta är för närvarande på remiss.

I betänkandet finns reservationer från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet.

20. Införande av en lärarlegitimation (punkt 22) – m, fp, kd, c.....	42
21. Fler lektorer i gymnasieskolan (punkt 23) – fp	43
22. Särskilda karriärtjänster för lärare m.m. (punkt 24) – fp, kd.....	43
23. Åtgärder för att minska lärarnas stress (punkt 25) – kd.....	44
24. Utvecklingsmöjligheter inom förskolläraryrket (punkt 26) – fp.....	44
25. Värnande av läraryrkets kompetens (punkt 27) – fp.....	44
26. Personal inom förskolan (punkt 28) – fp.....	45
27. Lärare i modersmål och i svenskundervisning för invandrare, sfï (punkt 29) – mp.....	45
28. Kompetensutveckling av lärare (punkt 30) – fp, kd, c.....	46
29. Kompetensutveckling av personal inom förskolan (punkt 31) – kd	47
Särskilda yttranden.....	48
1. Ökad rekrytering till läraryrket (punkt 1) – v	48
2. Alternativa lärarutbildningar (punkt 5) – fp, kd	48
3. Andra motionsyrkanden (punkt 35) – kd.....	48
Bilaga	
Förteckning över behandlade förslag	50
Motioner.....	50

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Ökad rekrytering till läraryrket

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub250 yrkande 4 och
2002/03:Ub336 yrkande 12.

Reservation 1 (m, fp)

Reservation 2 (kd, c)

2. Utbildning av fler slöjdlärare

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub451 yrkande 2.

Reservation 3 (kd)

3. Förändring av den nya lärarutbildningen

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub250 yrkandena 6, 8 och 11.

Reservation 4 (fp)

4. En särskild förskolläraryrket

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub509 yrkande 2.

Reservation 5 (fp)

5. Alternativa lärarutbildningar

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub486 yrkande 12.

Reservation 6 (m)

6. Mentorsprojekt som del av den praktisk-pedagogiska utbildningen

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub311.

Reservation 7 (v)

7. Återinförande av speciallärarutbildningen m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub229 yrkande 2,
2002/03:Ub244 yrkande 17,
2002/03:Ub389 yrkande 2 och
2002/03:Ub410 yrkande 11.

Reservation 8 (m, fp)

8. Utbildning i specialpedagogik m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub241,
2002/03:Ub250 yrkande 10,
2002/03:Ub292 yrkande 2 och
2002/03:Ub296.

Reservation 9 (m)

Reservation 10 (fp)

9. Värdegrundsarbetet i lärarutbildningen

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub451 yrkande 1.

Reservation 11 (kd)

10. Kunskap om det mångkulturella samhället

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub463 yrkande 2.

11. Genusutbildning på lärarhögskolorna

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub462 yrkande 1,
2002/03:Ub497 och
2002/03:A366 yrkande 1.

Reservation 12 (c, mp)

12. Kunskap om narkotikans symtom och effekter, m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ju281 yrkande 5,
2002/03:So251 yrkande 3 och
2002/03:So515 yrkande 10.

Reservation 13 (m)

Reservation 14 (mp)

13. Utbildning i sex- och samlevnadsundervisning

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub350,
2002/03:Ub423 yrkande 1 och
2002/03:L318 yrkande 14.

14. Kunskap i frågor om homosexuella, bisexuella och transpersoner

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub385,
2002/03:Ub510 yrkande 5,
2002/03:Ub544 och
2002/03:Ub552 yrkande 2.

Reservation 15 (v, mp)

15. Utbildningsmoment om upptäckt och anmälan av sexuella övergrepp

Riksdagen avslår motion
2002/03:So360 yrkande 3.

16. Kunskap i frågor om mobbning

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub217 yrkande 2 och
2002/03:Ub413 yrkande 5.

Reservation 16 (m)

17. Utvecklingspsykologi och ämnesdidaktik i lärarutbildningen

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub421.

18. Idrott och hälsa i lärarutbildningen

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub276.

Reservation 17 (m)

19. Utomhuspedagogik i lärarutbildningen

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub379 yrkande 3.

Reservation 18 (mp)

20. Kunskaper i näringslära och kosthållning

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub293 yrkande 4.

21. Medieutbildning i lärarutbildningen

Riksdagen avslår motion
2002/03:Kr367 yrkande 1.

Reservation 19 (kd)

22. Införande av en lärarlegitimation

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub250 yrkande 3,
2002/03:Ub336 yrkande 13,
2002/03:Ub417 yrkande 15,
2002/03:Ub444 yrkande 23,
2002/03:Ub451 yrkande 3 och
2002/03:Ub509 yrkande 4.

Reservation 20 (m, fp, kd, c)

23. Fler lektorer i gymnasieskolan

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub244 yrkande 16 och
2002/03:Ub250 yrkande 1.

Reservation 21 (fp)

24. Särskilda karriärtjänster för lärare m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub250 yrkande 2 och
2002/03:Ub451 yrkande 7.

Reservation 22 (fp, kd)

25. Åtgärder för att minska lärarnas stress

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub451 yrkande 6.

Reservation 23 (kd)

26. Utvecklingsmöjligheter inom förskolläraryrket

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub509 yrkande 3.

Reservation 24 (fp)

27. Värnande av läraryrkets kompetens

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub250 yrkande 15.

Reservation 25 (fp)

28. Personal inom förskolan

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub250 yrkandena 7 och 9,
2002/03:Ub328 och
2002/03:Ub509 yrkande 1.

Reservation 26 (fp)

29. Lärare i modersmål och i svenskundervisning för invandrare, sfi

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub463 yrkandena 4–6.

Reservation 27 (mp)

30. Kompetensutveckling av lärare

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub245 yrkande 2,
2002/03:Ub250 yrkande 14,
2002/03:Ub302,
2002/03:Ub417 yrkande 16 och
2002/03:Ub444 yrkande 24.

Reservation 28 (fp, kd, c)

31. Kompetensutveckling av personal inom förskolan

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub293 yrkande 3 och
2002/03:Ub415 yrkande 13.

Reservation 29 (kd)

32. Kompetensutveckling för anställda inom utbildningsväsendet i frågor om homosexuella, bisexuella och transpersoner

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub510 yrkande 1.

33. Behovet av trafiklärare till fordons- och transportutbildningar

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub287 yrkande 2.

34. Elevers utvärdering av lärares arbete

Riksdagen avslår motion
2002/03:Ub498 yrkande 3.

35. Andra motionsyrkanden

Riksdagen avslår motionerna
2002/03:Ub327 yrkande 3 och
2002/03:Ub451 yrkandena 4 och 5.

Stockholm den 6 mars 2003

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp), Inger Lundberg (s), Majléne Westerlund Panke (s), Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd), Nils-Erik Söderqvist (s), Per Bill (m), Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp), Sören Wibe (s), Anna Ibrisagic (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Tobias Billström (m) och Håkan Larsson (c).

Redogörelse för ärendet

Under den allmänna motionstiden 2002 väcktes ett stort antal motioner med yrkanden rörande lärarutbildning och lärare. Dessa behandlas i detta betänkande.

Motionsyrkandena avser frågor om bl.a. ökad rekrytering till läraryrket, förändring av den nya lärarutbildningen, alternativa lärarutbildningar, utbildning i specialpedagogik, olika kunskapsområden som bör ingå i lärarutbildningen, lärarlegitimation, fler lektorer i gymnasieskolan, särskilda karriärtjänster för lärare, personalen inom förskolan samt kompetensutveckling av lärare och av personal inom förskolan.

Förslagen i motionerna, sammanlagt 73 yrkanden, återges i *bilaga*.

Utskottets överväganden

Inledning

En reformering av lärarutbildningen har genomförts fr.o.m. den 1 juli 2001 enligt riksdagens beslut med anledning av propositionen *En förnyad lärarutbildning* (prop. 1999/2000:135, bet. 2000/01:UbU3, rskr. 2000/01:5).

Åtta olika lärarexamina har ersatts med en ny examen, kallad lärarexamen. Flyglärarexamen, folkhögskollärarexamen och specialpedagogexamen finns kvar som separata examina. Den nya lärarexamen har satts samman av tre s.k. utbildningsområden: ett allmänt utbildningsområde (60 poäng) som innehåller de lärargemensamma momenten, ett utbildningsområde med inriktningar (minst 40 poäng) som anger lärarexamens profil samt ett utbildningsområde med specialiseringar (minst 20 poäng) som kan vara en fördjupning eller breddning av tidigare studier. Det allmänna utbildningsområdet består till cirka hälften av tvärvetenskapliga ämnesstudier. Inom detta område och inom området inriktningar är en del av utbildningen verksamhetsförlagd med minst 10 poäng inom vardera området.

Den nya lärarexamen har olika längd för olika lärarverksamheter. Lärarexamen för förskollärare och fritidspedagoger skall omfatta minst 140 poäng, i stället för tidigare 120 poäng. Samma omfattning, minst 140 poäng, har lärarexamen för undervisning i grundskolans tidigare årskurser. För undervisning i grundskolans senare årskurser och i gymnasieskolan skall lärarexamen omfatta minst 180 poäng. Lärare i gymnasieskolans yrkesämnen skall ha minst 120 poäng, mot tidigare 100 poäng. Den som vill bli lärare efter att ha inhämtat sin ämneskompetens på annat sätt har möjlighet att läsa det allmänna utbildningsområdet som en fristående utbildning och därefter få lärarexamen.

Universitet och högskolor med lärarutbildning har i högskolelagen (2 kap. 5 a §) ålagts att ha ett särskilt organ med ansvar för grundutbildning av lärare och för forskning samt i förekommande fall för forskarutbildning som knyter an till lärarutbildningen.

Utskottet behandlar i det följande motioner från allmänna motionstiden 2002 som tar upp frågor om lärarutbildning och lärare.

Ökad rekrytering till läraryrket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om ökad rekrytering till läraryrket och om utbildning av fler slöjdlärare med hänvisning till att åtgärder vidtas för att öka examinationen av lärare.

Jämför reservationerna 1 (m, fp), 2 (kd, c) och 3 (kd).

Motioner och utskottets ställningstaganden

Behovet av **ökad rekrytering till läraryrket** understryks i två motioner.

Enligt Folkpartiet i motion 2002/03:Ub250 yrkande 4 måste fler lärare utbildas för att undvika lärarbrist. Särskilt inriktningen inom lärarutbildningen mot matematik/naturvetenskap lider stor brist på studenter. Motionärerna påpekar att flertalet gymnasielärare tidigare har valt att först läsa en ämnesutbildning och sedan komplettera med två terminer på en lärarhögskola. I dag måste de läsa tre terminer (60 poäng) inom den nya lärarutbildningen. För många kan en ytterligare termins studieskulder vara avskräckande. Detta är beklagligt, eftersom de som redan har en akademisk examen skulle kunna tillföra skolan bred erfarenhet och kunnande.

I motion 2002/03:Ub336 yrkande 12 betonar Centerpartiet att lärarutbildningen är ett statligt ansvar. Regeringens dimensionering av utbildningen kommer emellertid inte tillnärmelsevis att räckta för att tillgodose behovet av lärare. Motionärerna vill att regeringen återkommer till riksdagen med förslag om hur man skall komma till rätta med lärarbristen.

U t s k o t t e t har samma uppfattning som motionärerna att det är angeläget att rekrytera fler studenter till lärarutbildningen och öka andelen behöriga lärare i skolan. Som redovisas i det följande har emellertid regeringen vidtagit en rad åtgärder för att öka examinationen av lärare. Utskottet anser därför att det inte behövs något särskilt uttalande från riksdagen med anledning av motionsyrkandena. Riksdagen bör alltså avslå desamma.

Regeringen har satt upp ökade examinationsmål för lärarutbildningen för perioden 2001–2004 jämfört med tidigare period. De planeringstal för examinationen av lärare som regeringen har angivit för perioden 2005–2008 innebär en ytterligare ökning.

Enligt en promemoria (2002-11-04) från Högskoleverket började 15 600 personer på en lärarutbildning läsåret 2001/02, vilket är en ökning med hela 25 % jämfört med läsåret 2000/01. Sedan mitten av 1990-talet har inflödet till lärarutbildningarna ökat med nästan 50 %. Preliminära uppgifter för hösten 2002 visar en fortsatt ökning av antalet nybörjare på lärarutbildningar, dock i lägre takt än höstterminen 2001.

En särskild satsning på utbildning av lärare pågår inom projektet Särskilda lärarutbildningar, SÅL. Detta omfattar 4 000 personer med akademisk utbildning som anställs i en skola och parallellt med yrkesutövningen utbildas för att erhålla en lärarexamen. Projektet drivs under perioden 2002–2006 enligt förordningen (2001:740) om särskilda lärarutbildningar, huvudsakligen av sex lärosäten. SÅL finansieras genom medel från anslaget 25:72 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.*

Vidare har regeringen i augusti 2002 givit Lärarhögskolan i Stockholm i uppdrag att genomföra en kompletterande lärarutbildning för upp till 200 friställda ingenjörer i Stockholmsområdet under hösten 2002 och 2003.

Genom Högskoleverkets validering av utländska examina, som bl.a. innebär att verket utfärdar behörighetsbevis för lärare med utländsk utbildning, har den svenska arbetsmarknaden sedan år 2000 tillförts ca 250 lärare årligen.

Regeringen har också i januari 2003 beslutat tillkalla en matematikdelegation som skall utarbeta en handlingsplan med förslag till åtgärder för att förändra attityder till och öka intresset för matematikämnet samt utveckla matematikundervisningen. Handlingsplanen skall omfatta hela området från förskola till högskoleutbildning. I direktiven till Matematikdelegationen (dir. 2003:8) påpekas att inte minst bristen på sökande till lärarutbildningar med inriktning mot matematik, naturvetenskap och teknik är oroande. Tillgången på utbildade lärare i matematik behöver öka såväl nu som i framtiden. Delegationens uppdrag skall redovisas till regeringen senast den 28 maj 2004.

I motion 2002/03:Ub451 yrkande 2 framhåller Kristdemokraterna att lärarbristen inte bara är generell; det finns specialiseringar inom läraryrket som har särskilt stor brist på utbildad personal. De lyfter fram bristen på *behöriga lärare i slöjd* och slöjdämnets betydelse för att utveckla elevernas självständighet, ansvarstagande, kreativitet och nyfikenhet. I motionen hänvisas till Skolverkets negativa prognoser för denna lärarkategori. Enligt Kristdemokraterna är det nödvändigt att det vidtas åtgärder för att öka dimensioneringen av utbildning för slöjdlärare. Regeringen bör omedelbart se över denna problematik och återkomma med förslag till lösningar.

U t s k o t t e t erinrar om att enligt regleringsbrev för budgetåret 2003 skall lärosäten som ger lärarutbildning – liksom tidigare år – efter hörande av Högskoleverket och Skolverket besluta om dimensioneringen av olika ämneskombinationer, inriktningar och specialiseringar inom de lärarutbildningar som erbjuds. Likaså anges i regleringsbrev för Högskoleverket att verket i samarbete med Skolverket skall medverka i lärosätenas arbete inför beslut om dimensionering av utbildning av lärare. Högskoleverket skall i årsredovisningen redovisa vilka insatser som genomförts.

Motionsyrkandet avstyrks med det anförda.

Den nya lärarutbildningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om förändring av den nya lärarutbildningen, om en särskild förskollärarutbildning, om alternativa lärarutbildningar samt om mentorsprojekt som del av den praktisk-pedagogiska utbildningen.

Jämför reservationerna 4 (fp), 5 (fp), 6 (m) och 7 (v).

Motioner och utskottets ställningstaganden

Folkpartiet framför i motion 2002/03:Ub250 vissa kritiska synpunkter på den nya lärarutbildningen och ställer krav på en **förändrad lärarutbildning** (yrkande 6). Kvaliteten på utbildningen måste höjas. Enligt motionen har utbildningen blivit mindre attraktiv genom att det nu finns i stort sett en enda, enhetlig lärarexamen för alla, från förskollärare till gymnasielärare. Tre terminer ägnas åt gemensamma studier för studenter med helt olika inriktning, mot t.ex. gymnasienivå eller grundskolans tidiga årskurser. Följden har blivit att ämnesstudierna för gymnasielärare minskar med upp till tre terminer, anmärker motionärerna.

I motionen motsätter sig Folkpartiet en utveckling mot enhetslärare, eftersom det innebär minskade krav på ämneskunskaper (yrkande 8). Inte heller får enligt motionen mer praktik inom lärarutbildningen ske på bekostnad av ämneskunskaper (yrkande 11). Ämnesteori kan inte ersättas med praktik. Motionärerna föreslår i stället ett system med mentorer i skolorna för lärare under de första tjänstgöringsåren.

Folkpartiet efterfrågar också, i motion 2002/03:Ub509 angående förskolan, en **särskild förskollärarytbildning** som är fokuserad på hur man kan främja barnens förmåga att lära genom lek (yrkande 2). Det är enligt motionärernas mening fel att en stor del av utbildningen nu är gemensam med t.ex. blivande fysiklärare i gymnasiet.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Riksdagen tog hösten 2000 ställning till regeringens förslag till förnyad lärarutbildning (prop. 1999/2000:135, bet. 2000/01:UbU3, rskr. 2000/01:5). Därvid behandlades och bemöttes utförligt motsvarande motionsyrkanden om att en utveckling mot enhetslärare och mer praktik inom utbildningen minskar ämneskunskaperna.

Utskottet delar den uppfattning som då framfördes att motionärernas farhågor för enhetslärare utan gedigna ämneskunskaper är ogrundade. Lärarutbildningens nya struktur ger möjlighet att utbilda en lärarkår som har stora gemensamma yrkeskunskaper, men som samtidigt omfattar stor individuell variation genom sammansättningen av inriktningar och specialiseringar. Studenterna får genom val av inriktning och specialisering ta ansvar för den egna yrkesutbildningens profilering och på ett tidigt stadium utforma sin egen kompetens som lärare.

Enbart goda ämneskunskaper är enligt utskottets mening ingen garanti för att en lärare skall kunna skapa goda betingelser för lärande. Studenterna måste i sin utbildning ges utrymme att aktivt reflektera över kunskapssyn, kunskapsinnehåll och kunskapsurval, satt i relation till hur barn och elever lär sig. Utskottet finner det vara av värde att delar av dessa studier genomförs i den praktiska undervisningsmiljön.

Utskottet vill peka på att lärarexamen för förskollärare, som ersatt den tidigare barn- och ungdomspedagogiska examen, samtidigt har förlängts med 20 poäng till att omfatta 140 poäng. Utökningen av utbildningen har gjorts

mot bakgrund av de nya krav som ställs på förskolan. Förskolan är numera en utbildningspolitisk angelägenhet med fokus både på omsorg och barns lärande. Genom att vissa centrala kunskapsområden inom det allmänna utbildningsområdet är gemensamma för de olika lärarkategorierna underlättas en fortsatt samverkan mellan förskola, förskoleklass, skola och fritidshem. Den förlängda utbildningstiden ger den som studerar till förskollärare möjlighet till fördjupning inom ett ämne eller ämnesområde.

I propositionen *En förnyad lärarutbildning* förutskickades en utvärdering av genomförandet av lärarutbildningsreformen. Högskoleverket har sedan år 2001 regeringens uppdrag att genomföra ämnes- och programutvärderingar av samtliga utbildningar för generella examina och yrkesexamina, inklusive forskarutbildningen, vid landets universitet och högskolor. Utvärderingarna bör omfatta prövningar av examenstillstånd och skall genomföras med en periodicitet på sex år. Enligt Högskoleverkets *Plan för nationella ämnes- och programutvärderingar 2001–2006* skall den nya lärarutbildningen utvärderas under år 2004.

Moderata samlingspartiet pläderar i motion 2002/03:Ub486 yrkande 12 för **alternativa lärarutbildningar**. Staten bör noga pröva förutsättningarna för att ställa sådana utbildningar under statlig tillsyn och tilldela dem statsbidrag. Däremot finns det ingen anledning att kräva samma innehåll som för statliga utbildningar. Moderaterna anser att en av lärarhögskolorna bör ges möjlighet till en självständig ställning. Fristående institutioner med statens uppdrag att bedriva lärarutbildning är ett steg mot framtiden, hävdar de. Ambitionen med sådana lärarutbildningar är att stimulera en nödvändig utveckling inom undervisningssektorn.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandet.

Sedan år 1993 finns det en lagfäst ordning för hur fristående utbildningsanordnare skall kunna få rätt att utfärda sådana examina som regleras i högskoleförordningen. Enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina krävs, för att en enskild utbildningsanordnare skall få rätt att utfärda examina som tillhör den grundläggande högskoleutbildningen, att utbildningen vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund. Dessutom skall utbildningen svara mot de särskilda krav för den aktuella examen – i det här fallet lärarexamen – som ställs i examensordningen (bilaga 2 till högskoleförordningen). Frågan om examensrätt avgörs av regeringen.

Utskottet finner inte skäl att frångå denna ordning.

I Vänsterpartiets motion 2002/03:Ub311 begärs en utredning i syfte att utvärdera hur **mentorsprojekt** med Näktergalen i Malmö som förebild skall kunna spridas till andra högskolor och kommuner samt om deltagandet i mentorsprojektet skall kunna tillgodoräknas som **del av den praktisk-pedagogiska utbildningen** för lärarstudier. Enligt motionen är Näktergalen ett projekt vid Lärarhögskolan i Malmö, där högskolestuderande fungerar som mentorer för skolbarn som lever under sådana förhållanden att de saknar goda möjligheter att utvecklas socialt och kunskapsmässigt. Den konkreta, beprövade erfaren-

heten av ett barns verklighet kan rätt bearbetad vara en viktig del av den professionella kompetensen, anför motionärerna.

U t s k o t t e t behandlade och avstyrkte ett motsvarande motionsyrkande under föregående riksmöte (bet. 2001/02:UbU10). Riksdagen följde utskottet. Utskottet anser att lokala projekt med den beskrivna utformningen kan ha stor betydelse såväl för de studenter som deltar såsom mentorer som för eleverna. Att besluta om sådana projekt är dock en fråga för lärosätena och kommunerna. Det ankommer på den nybildade Myndigheten för skolutveckling att sprida kunskap om intressanta utvecklingsprojekt. Med denna motivering avstyrker utskottet föreliggande motionsyrkande.

Specialpedagogik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om återinförande av speciallärarutbildningen och om utbildning i specialpedagogik m.m. Utskottet hänvisar till innehållet i den nya lärarexamen och till specialpedagogexamen.

Jämför *reservationerna 8 (m, fp), 9 (m) och 10 (fp)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Frågan om *återinförande av speciallärarutbildningen* tas upp i flera motioner.

Moderata samlingspartiet betonar i motion 2002/03:Ub410 yrkande 11 behoven av speciallärarutbildning. I stället för speciallärare utbildas nu specialpedagoger till att handleda vanliga lärare att undervisa elever med inlärningsproblem eller läs- och skrivsvårigheter. Moderaterna anser att en speciallärare som arbetar direkt med barn med läs- och skrivproblem kan bygga upp en gedigen kunskapsbank av praktiska erfarenheter. En speciallärarutbildning med inriktning på läs- och skrivsvårigheter bör därför inrättas.

Liknande synpunkter förs fram av Folkpartiet i motionerna 2002/03:Ub229 yrkande 2 och 2002/03:Ub244 yrkande 17 som rör grundskolan respektive gymnasieskolan. Motionärerna framhåller att det är en stor brist att speciallärarutbildningen har lagts ned och ersatts av en specialpedagogutbildning, eftersom de nya specialpedagogerna inte skall arbeta direkt med eleverna. I stället skall de via handledning hjälpa andra lärare i deras arbete med elever i behov av stöd. Det behövs enligt motionärerna ett direkt och kvalificerat stöd till de elever som har inlärnings- och skrivsvårigheter, t.ex. i form av dyslexi och dyskalkyli. Speciallärartjänster måste åter inrättas på skolorna och en speciallärarutbildning införas på lärarhögskolorna. Även i gymnasieskolan finns ett behov av speciallärare.

I motion 2002/03:Ub389 (mp) yrkande 2 begärs en utredning om speciallärarens ställning i den svenska skolvärlden. Motionären motiverar detta med att

situationen vad gäller s.k. speciallärare är otydlig. Regeringen bör sedan återkomma till riksdagen med förslag för att nå en förbättring.

I ytterligare några motioner understryks behovet av *specialpedagogik i lärarutbildningen*.

Enligt motion 2002/03:Ub241 (kd) finns det tydliga signaler om brister i den nya lärarutbildningen vad gäller såväl specialpedagogik som handikappkunskap. Regeringen bör skyndsamt se till att åtgärder vidtas så att samtliga lärarutbildningar tillhandahåller dessa kunskapsområden inom ramen för basblocket på 60 poäng.

I motion 2002/03:Ub296 (m, c) betonas vikten av pedagogisk utbildning i syfte att tidigt uppmärksamma och hjälpa barn med autism och autismsliknande tillstånd. Spetskompetens inom området autism är mycket angeläget, framhåller motionärerna. De anser att ett nära samarbete med föräldraorganisationer, habilitering och skola skall ingå i utbildningen.

Folkpartiet föreslår i motion 2002/03:Ub250 yrkande 10 att utbildningen för lärare med inriktning mot grundskolans tidigare år förlängs med en termin till 160 poäng med betoning på utbildning i läs- och skrivinlärning.

Alla lärarutbildningar skall, enligt motion 2002/03:Ub292 (c) yrkande 2, erbjuda bra undervisning om dyslexi. Lärare som inte undervisar i svenska måste få mer kunskap om hur man hjälper elever med läs- och skrivsvårigheter, påpekar motionärerna.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå samtliga här relaterade motionsyrkanden.

I utbildningen till den nya lärarexamen skall alla lärarkandidater, oavsett vilket stadium eller vilka ämnen de avser att arbeta inom, få viss utbildning i specialpedagogik inom ramen för det allmänna utbildningsområdet. Målet är att alla blivande lärare utifrån kunskaper i specialpedagogik skall ha goda förutsättningar att organisera arbetet med hänsyn till olika barns och elevers behov av tid, stimulans och stöd. Vidare kan specialpedagogik förekomma som inriktning i lärarexamen, och det kan också utgöra en specialisering. Utskottet anser därför att den nya lärarutbildningen på ett mycket påtagligt sätt kommer att förstärka den specialpedagogiska kompetensen bland alla lärare i skolorna.

Strukturen för lärarutbildningen ger utrymme för lärosätena att erbjuda inriktningar och/eller specialiseringar som ger den blivande läraren mer specifika specialpedagogiska kunskaper som rör barn och ungdomar i komplicerade inlärningssituationer. I propositionen *En förnyad lärarutbildning* nämner regeringen läs- och skrivinlärning som exempel på särskild inriktning. Vidare nämns behov av mer specifika specialpedagogiska kunskaper för elever med t.ex. dyskalkyli, koncentrationssvårigheter, ADHD, DAMP, syn- eller hörselnedsättningar, utvecklingsstörning eller sociala och emotionella svårigheter. Dessa kunskaper bör lärarstudenter kunna erhålla genom val av inriktning eller specialisering inom det specialpedagogiska ämnesområdet.

Som en påbyggnad på lärarexamen finns specialpedagogexamen. För att få denna examen krävs, enligt bilaga 2 till högskoleförordningen, att studenten

har de specialpedagogiska kunskaper och färdigheter som behövs för att aktivt kunna arbeta med barn, ungdomar och vuxna i behov av stöd inom förskola, skola, vuxenutbildning eller habilitering/rehabilitering. Därutöver skall studenten bl.a. kunna genomföra pedagogiska utredningar och analysera individers svårigheter på organisations-, grupp- och individnivå samt kunna vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i pedagogiska frågor för föräldrar, kolleger och andra berörda yrkesutövare.

Vissa kunskapsområden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden med förslag till kunskapsområden inom lärarutbildningen. Utskottet anser att målbeskrivningen för lärarexamen i huvudsak tillgodoser syftet med yrkandena.

Jämför *reservationerna 11 (kd), 12 (c, mp), 13 (m), 14 (mp), 15 (v, mp), 16 (m), 17 (m), 18 (mp) och 19 (kd).*

Motioner

Ett stort antal motioner innehåller förslag på kunskapsområden som enligt motionärerna skall ingå i lärarutbildningen.

I motion 2002/03:Ub451 yrkande 1 lyfter Kristdemokraterna fram **värdegrundsarbetet i lärarutbildningen**. De betonar att värdegrundsutbildning liksom reflekterande samtal, diskussioner och övningar som kan leda till personlig utveckling är viktiga moment i all lärarutbildning.

Miljöpartiet vill i motion 2002/03:Ub463 yrkande 2 att lärarutbildningen skall innehålla moment om **det mångkulturella samhället**.

Genusutbildning på lärarhögskolorna efterfrågas i motion 2002/03:Ub462 (mp) yrkande 1, särskilt för blivande pedagoger för de yngsta åldrarna. Enligt Centerpartiets motion 2002/03:A366 yrkande 1 bör genusperspektivet förtydligas i bl.a. förskolläro- och lärarutbildningar för att göra dem som arbetar med barn och ungdomar medvetna om könsroller. I motion 2002/03:Ub497 (s) framhåller motionärerna att lärarna måste ges instrument att införliva könsperspektivet i uppläggning och genomförande av sitt pedagogiska arbete. Utbildningen på lärarhögskolan om jämställdhet är av avgörande betydelse för en bra jämställdhetspedagogik.

Moderata samlingspartiet understryker i motion 2002/03:Ju281 yrkande 5 vikten av att det i lärarutbildningen ingår utbildning om **narkotikans symtom och effekter**. Skolan bör nämligen enligt Moderaterna ha en absolut plikt att informera vårdnadshavare vid misstanke om elevs narkotikaanvändning. Liknande synpunkter framförs i motion 2002/03:So251 (m) yrkande 3.

I Miljöpartiets motion 2002/03:So515 yrkande 10 ställs krav på att lärarhögskolan skall ge utbildning i ANT-frågor (Alkohol, Narkotika, Tobak) med hänvisning till att Skolverkets nationella granskning visat att många lärare saknar goda kunskaper inom detta område.

Enligt motion 2002/03:L318 från Miljöpartiet skall kunskapsämnet **sex- och samlevnadsundervisning** vara obligatoriskt i de pedagogiska utbildningarna (yrkande 14). Utbildningen bör enligt motionärerna innefatta barns och ungdomars psykosexuella utveckling, ungdomssexualitet, folkhälsa, könsidentitet m.m. För att lärare på ett bra sätt skall kunna diskutera sex och samlevnad med inriktning på hetero-, homo- och bisexuella bör även intersexuella personers situation uppmärksammas. I motion 2002/03:Ub350 (s) påtalas att ämnet sex och samlevnad är känsligt att undervisa i. Det är därför särskilt viktigt att lärarhögskolorna erbjuder både generella och specialiserade kurser som lärarna kan ha användning för i sin undervisning. Också i motion 2002/03:Ub423 (s) yrkande 1 talas om vikten av att ämnet sex- och samlevnadsundervisning blir obligatoriskt i lärarutbildningen.

Flera motioner behandlar behovet av att lärarutbildningen ger blivande lärare **kunskap i frågor om homosexuella, bisexuella och transpersoner** (HBT-frågor).

Enligt motion 2002/03:Ub510 (s, fp, v, c, mp) yrkande 5 är det av yttersta vikt att de som leder undervisningen i skolan har goda kunskaper i HBT-frågor. Högskoleverket bör göra en översyn av kursplanerna för lärarstudier i syfte att stärka kunskapen i sex- och samlevnadsfrågor, anser motionärerna. De anser vidare att lärarhögskolorna, inom ramen för arbetet med värdegrundsfrågorna, har ett ansvar för att ge lärarstuderande redskap att reflektera över sitt förhållningssätt till dessa frågor.

I motion 2002/03:Ub385 (s) begärs att regeringen ger Högskoleverket och andra berörda verk och institutioner i uppdrag att kartlägga vilken bild av homo- och bisexuella samt transpersoner som förmedlas till blivande lärare.

Vikten av att HBT-frågor lyfts fram i lärarutbildningen betonas i motion 2002/03:Ub544 (s).

Likaså understryks i motion 2002/03:Ub552 (s) yrkande 2 att regeringen bör verka för att Högskoleverket och berörda institutioner medvetet och aktivt arbetar för att förbättra lärarutbildningen så att homosexuella och bisexuella personers samt transpersoners livsvillkor tydligt belyses för blivande lärare på ett objektiva sätt. Dessutom bör Skolverket kräva att lärare får utbildning om livsvillkoren för HBT-personer. Detta är viktigt mot bakgrund av att regeringen aviserat att diskriminering, mobbning och sexuella trakasserier i skolan skall förbjudas.

I motion 2002/03:So360 (kd) yrkande 3 föreslår motionären att grundutbildningen för alla yrkesgrupper med anmälningsplikt vid misstanke om sexuella övergrepp skall inbegripa **utbildningsmoment om upptäckt och anmälan av sexuella övergrepp** samt om det utsatta barnets behov av stöd. Detta gäller inte minst inom skolans område.

Moderata samlingspartiet framhåller i motion 2002/03:Ub413 yrkande 5 att frågor beträffande **mobbning** bör behandlas utförligt redan i lärarutbildningen och ingå i lärarfortbildningen. Samma synpunkter anförs i motion 2002/03:Ub217 (m) yrkande 2.

Lärarutbildningen skall lägga en större vikt vid ämnena **utvecklingspsykologi och ämnesdidaktik**, föreslås det i motion 2002/03:Ub421 (s). Detta för att läraren skall kunna möta varje elevs utvecklingsbehov.

I motion 2002/03:Ub276 (m) betonas betydelsen av att ämnet **idrott och hälsa** ingår **i lärarutbildningen**. Detta är en förutsättning, påpekar motionären, för att nyexaminerade lärare på ett bra och pedagogiskt sätt skall få med rörelse i hela sin undervisning och för att skolan i framtiden skall kunna arbeta målinriktat, utan timplan.

Förslag läggs fram i motion 2002/03:Ub379 (mp) yrkande 3 om att lärarutbildningen skall innehålla **moment om utomhuspedagogik**. Motionären vill att naturskolornas idéer och kunskap om utomhuspedagogik skall spridas. Framtida lärare borde ges en beredskap för detta spännande arbetssätt som ger stor variation för eleverna.

Enligt motion 2002/03:Ub293 (m) yrkande 4 är det nödvändigt att det i de utbildningar som leder till lärarexamen för utbildning av yngre barn ges adekvata **kunskaper i näringslära och kosthållning**. Motionären hänvisar till att en undersökning visat att flera förskolebarn får i sig för lite näring. Samtidigt är det alltför många barn som är överviktiga.

Kristdemokraterna tar i motion 2002/03:Kr367 yrkande 1 upp behovet av **medieutbildning** i lärarutbildningarna. De påpekar att medieundervisning innebär att förmedla såväl ett teoretiskt vetande som ett praktiskt kunnande. Genom en kombination av analys och produktion ges de unga en möjlighet att lära sig att kritiskt värdera medierna. Skolan har ett ansvar för att föra in mediekultur i undervisningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att alla de uppmärksammade kunskapsområdena är viktiga och att det är angeläget att blivande lärare får insikt i och kompetens inom dessa områden. Utskottet avstyrker emellertid samtliga yrkanden med hänvisning till följande.

Staten styr numera vad som skall ingå i olika examina genom examensordningen, som utgör bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100, ändr. 2001:23). Där anges för varje examen dels dess omfattning i poäng, dels dess mål. Detta sker med formuleringar om vilka kunskaper, förmågor och insikter som studenten skall ha för att få respektive examen.

Utbildningens närmare innehåll och uppläggning i fråga om kurser, program och studieorganisation i övrigt bestäms av varje lärosäte mot bakgrund av målformuleringarna i examensordningen.

Målen för lärarexamen i examensordningen har följande lydelse:

”För att få lärarexamen skall studenten ha de kunskaper och de färdigheter som behövs för att förverkliga förskolans, skolans eller vuxenutbildningens mål samt för att medverka i utvecklingen av respektive verksamhet enligt gällande föreskrifter och riktlinjer.

Studenten skall vidare kunna

- omsätta goda och relevanta kunskaper i ämnen eller ämnesområden så att alla elever lär och utvecklas,
- bedöma och värdera elevers lärande och utveckling samt informera och samarbeta med föräldrar och vårdnadshavare,
- förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund,
- orientera sig om, analysera och ta ställning till allmänmänskliga frågor, ekologiska livsbetingelser och förändringar i omvärlden,
- inse betydelsen av könsskillnader i undervisningssituationen och vid presentation av ämnesstoffet,
- självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och annan pedagogisk verksamhet samt delta i ledningen av denna,
- tillvarata och systematisera egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat som grund för utveckling i yrkesverksamheten,
- använda informationsteknik i den pedagogiska utvecklingen och inse betydelsen av massmediers roll för denna.”

Som framgår av den citerade målbeskrivningen har särskilt lyfts fram att lärarstudenten skall kunna förmedla och förankra samhällets och demokratins värdegrund, orientera sig om, analysera och ta ställning till allmänmänskliga frågor samt inse betydelsen av könsskillnader i undervisningen.

Utskottet anser att det är viktigt att blivande lärare blir förberedda för alla sina läraruppgifter. Utskottet utgår från att de organ som har hand om lärarutbildningen arbetar utifrån målet att de som avlägger lärarexamen skall ha de kunskaper och den kompetens som krävs för att de skall kunna undervisa eleverna i enlighet med vad som föreskrivs i skolans styrdokument, nämligen skollagen, skolformsförordningar och läroplaner.

Som exempel vill utskottet ta fram att det i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, m.m. (Lpo 94) föreskrivs att skolan skall sträva efter att varje elev respekterar andra människors egenvärde, tar avstånd från att människor utsätts för kränkande behandling och kan leva sig in i och förstå andra människors situation. Det är enligt utskottets uppfattning mycket viktigt att eleverna under sin skoltid får en undervisning om sex och samlevnad som bidrar till att de kan förstå och respektera både sig själva och andra. Då måste de få en undervisning som ger dem kunskaper om såväl heterosexuella som homosexuella, bisexuella och transpersoner.

Ytterligare uppgifter lämnas i det följande i fråga om vissa av de aktualiserade kunskapsområdena.

För att vidga kunskapen om jämställdhet i lärandet m.m. uppdrog regeringen i regleringsbrev för budgetåret 2002 åt Högskoleverket att stimulera en vidareutveckling av lärarutbildningen i dessa avseenden. För ändamålet avsattes engångsvis 1,5 miljoner kronor under anslaget *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.* En rapport om vidtagna åtgärder skall lämnas i samband med årsredovisningen 2003.

I proposition 2002/03:53 *Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m.* – som nyligen lagts fram för riksdagen och hänvisats till socialutskottet – föreslår regeringen att det i skollagen (1985:1100) intas en bestämmelse (1 kap. 2 a §) vari bl.a. hänvisas till socialtjänstlagens (2001:453, 14 kap. 1 §) bestämmelser om anmälningsskyldighet till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd. Syftet är att öka kunskaperna om anmälningsskyldigheten inom förskoleverksamheten, skolan och skolbarnsomsorgen. Bestämmelsen avses träda i kraft den 1 juli 2003.

Skolverket har i en rapport i november 2002, *Relationer i skolan – en utvecklande eller destruktiv kraft* (dnr 01-2001:2136), redovisat ett regeringsuppdrag att kartlägga förekomsten av rasism, etnisk diskriminering, sexuella trakasserier, homofobi och könsrelaterad mobbning i skolan. I rapporten framhåller Skolverket bl.a. att en önskvärd normbildning bland eleverna sannolikt inte kommer till stånd förrän skolpersonalen, och där särskilt lärarna, vidgar och fördjupar sina kunskaper i socialpsykologi och om ungdomskulturer. En översyn föreslås av valet av litteratur i grundutbildningen för att se till att både vidden och djupet av kunskaper inom dessa kunskapsfält tillfredsställs för de blivande lärarna. Utskottet förutsätter att universitet och högskolor med lärarutbildning tar detta ansvar.

Regeringen har aviserat ett tillägg i läroplanerna för att betona skolans ansvar att erbjuda daglig fysisk aktivitet inom ramen för skoldagen. Regeringen ser nämligen allvarligt på problemen med att barn och unga rör på sig allt mindre och att välbefinnadsrelaterade sjukdomar och besvär går allt längre ned i åldrarna. Rörelse måste bli en naturlig del i skolans vardag. Varje skola bör utifrån lokala förutsättningar hitta former för hur elever kan erbjudas någon form av fysisk aktivitet. Detta kan givetvis ske inom ramen för ämnet Idrott och hälsa men även inom andra ämnen. Myndigheten för skolutveckling kommer att få i uppdrag att nära följa hur skolorna arbetar med att förverkliga detta nya mål. Enligt uppgift från Utbildningsdepartementet kommer regeringen att besluta om ifrågasättande läroplansändringar inom kort.

Utskottet utgår från att en sådan föreskrift i läroplanerna också beaktas i lärarutbildningen.

I sammanhanget vill utskottet också något relatera det nyligen lämnade förslaget från 1999 års skollagskommitté i betänkandet *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121).

Skollagskommittén har i sitt förslag till ny skollag fört in bestämmelser om övergripande mål i det inledande kapitlet (1 kap. 3 §). Vissa av målbestämmelserna har sin motsvarighet i nu gällande skollag, men i förslaget finns även formuleringar som i dag endast kommer till uttryck i läroplanerna. Ett exempel är kravet på att utbildningen skall utgå från vissa övergripande perspektiv; ett internationellt perspektiv, ett miljöperspektiv, ett historiskt och ett etiskt perspektiv. Kommittén anför att en bestämmelse av detta slag i skollagen understryker att frågor t.ex. om internationell förståelse och solidaritet eller om miljön inte endast behandlas inom en kurs eller ett ämne eller utgör en lärares ansvar. Detta mål gäller undervisningen i alla ämnen och är därmed

alla lärares ansvar i lika hög grad som de grundläggande värdena. De centrala värdena i värdegrunden som i dag anges i läroplanerna har tagits in i 1 kap. 4 § förslaget till ny skollag. Det finns också förslag till en helt ny bestämmelse om att utbildningen skall vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet (1 kap. 10 §). I författningskommentaren till denna sägs bl.a. att skolan inte kan vara värdeneutral utan skall utgå från det demokratiska samhällets värdegrund.

Lärlarlegitimation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om införande av en lärlarlegitimation.

Jämför *reservation 20 (m, fp, kd, c)*.

Motioner och utskottets ställningstagande

Flera motioner tar upp frågan om införande av en lärlarlegitimation.

En lärlarlegitimation skulle enligt Folkpartiet i motion 2002/03:Ub250 yrkande 3 innebära en kvalitetssäkring av lärlarutbildningen. Folkpartiet föreslår att en sådan legitimation skall utfärdas efter godkänd utbildning och genomgången praktik och kunna dras in vid tydliga fall av misskötsel. Även fristående lärlarutbildningar skall meritera till legitimation.

Kristdemokraterna framhåller, i motionerna 2002/03:Ub417 yrkande 15, 2002/03:Ub451 yrkande 3 och 2002/03:Ub444 yrkande 23, att lärlarens yrkesroll och status kan stärkas genom att en särskild auktorisation av lärlare införs, t.ex. en lärlarlegitimation. Införandet av en auktorisation bör kunna ske i samarbete med de två lärlarfackförbunden.

Liknande synpunkter framförs av Centerpartiet i motion 2002/03:Ub336 yrkande 13. Motionärerna vill underlätta för lärlarnas organisationer och skolans huvudmän att införa en lärlarcertifiering. En certifiering skulle vara en del i att öka statusen för lärlaryrket samt innebära en kvalitetssäkring av verksamheten och ett tryck på kommunerna att anställa lärlare med certifikat. Certifikatet bör bygga på gemensamt uppsatta regler. Behovet av ytterligare någon formell reglering bör övervägas.

I Folkpartiets motion om förskolan, 2002/03:Ub509, ställs krav på legitimation av förskollärlare (yrkande 4). Legitimationen skall utfärdas efter genomgången utbildning och kunna tas tillbaka vid allvarlig misskötsel. Den skall vara ett krav för fast anställning, utom i undantagsfall.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandena.

Frågan om införande av lärlarcertifikat eller lärlarlegitimation har tidigare behandlats och avstyrkts av utskottet (senast i bet. 2001/02:UbU10). Utskottet har ansett att det inte finns behov av behörighetsdokument för lärlare med hänvisning till följande. Enligt skollagen har huvudmannen för skolan skyl-

dighet att för undervisningen använda lärare med en utbildning avsedd för den undervisning läraren i huvudsak skall bedriva. Genom examensordningen föreskrivs att examensbevis för lärare skall ange vilka inriktningar och specialiseringar som studenten har fullgjort och för vilken undervisning eller verksamhet utbildningen är avsedd.

Skollagskommittén (SOU 2002:121 s. 250) redovisar att kommittén i samband med behörighetsreglerna för lärare också behandlat den närliggande frågan om behovet av legitimationsregler eller annan form av auktorisation för lärare. Det har dock inte varit möjligt att närmare utreda härmed sammanhängande frågor. Kommittén anser att dessa frågor bör utredas i annat sammanhang.

Karriärtjänster m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om fler lektorer i gymnasieskolan, särskilda karriärtjänster för lärare, åtgärder för att minska lärarnas stress, utvecklingsmöjligheter inom förskolläraryrket och om värnande av läraryrkets kompetens. Utskottet hänvisar bl.a. till förslag av 1999 års skollagskommitté i betänkandet SOU 2002:121, som kommer att beredas inom Regeringskansliet.

Jämför *reservationerna 21 (fp), 22 (fp, kd), 23 (kd), 24 (fp) och 25 (fp)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Folkpartiet efterfrågar **fler lektorer i gymnasieskolan**. Enligt motionerna 2002/03:Ub244 yrkande 16 och 2002/03:Ub250 yrkande 1 bör målet vara att var tionde gymnasielärare inom en femårsperiod är en lektor. Skolverket bör upprätta en plan för hur detta mål skall uppnås. Kravet för att få ett lektorat skall vara att läraren har motsvarande minst licentiatexamen. I motionerna betonas att lärare måste få möjlighet att göra uppehåll för forskningsarbete och studier utan att riskera sin lärartjänst.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Enligt 2 kap. 3 § skollagen (1985:1100) skall varje kommun och landsting sträva efter att för undervisning i gymnasieskolan, gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning anställa lärare som har forskarutbildning.

Utskottet utgår från att skolhuvudmännen tar sin lagstadgade skyldighet på allvar. Den närmare utformningen av lärartjänstorganisationen är deras ansvar.

Särskilda resurser har riktats till utbildningsvetenskaplig forskning och forskarutbildning. I regleringsbrev för 2003 har regeringen föreskrivit att universitet och högskolor med lärarutbildning skall redovisa vilka åtgärder

som vidtagits för att förstärka forskning som bedrivs i nära anslutning till lärarutbildningen och pedagogisk yrkesverksamhet.

Folkpartiet vill i motion 2002/03:Ub250 yrkande 2 att *särskilda karriärtjänster* inrättas för lärare, såsom att bli mentor för någon yngre lärare, huvudlärare, ämnesansvarig eller att få en pedagogisk ledarfunktion på skolan.

Också Kristdemokraterna tar upp frågan om inrättande av karriärtjänster för lärare. I motion 2002/03:Ub451 yrkande 7 ger de förslag på möjliga karriärvägar. Bland annat nämns pedagogiskt ledarskap såsom handledare eller mentor, ämnesinstitutionsansvar, didaktisk forskning samt kompletteringskurser till kandidatnivå som grund för en karriär utanför skolan.

Kristdemokraterna påtalar i samma motion behovet av *åtgärder för att minska lärarnas stress* (yrkande 6). Det krävs enligt dem krafttag för att förbättra lärarnas anställningsvillkor och arbetsmiljö.

När det gäller förskolan begär Folkpartiet i motion 2002/03:Ub509 utökade *utvecklingsmöjligheter inom förskolläraryrket* (yrkande 3). En sådan möjlighet kan vara att erfarna pedagoger blir mentorer åt nyanställda.

Enligt Folkpartiet, i motion 2002/03:Ub250 yrkande 15, är det viktigt att *värna läraryrkets kompetens*. Politiker har till uppgift att sätta upp målen för skolans verksamhet, men det är skolans pedagoger som måste bestämma hur målen skall uppnås, understryker motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena med hänvisning till följande.

Skollagskommittén påpekar i sitt betänkande *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121 s. 246 f.) att utbildning av lärare och kravet på att använda behöriga lärare är ett av statens styrmedel. Statens ansvar för kvalitet och likvärdighet i utbildningen innebär att det är nödvändigt att på ett mer kraftfullt sätt än i dag säkra den kvalificerade lärarkompetensens inflytande på all undervisning, också när man tvingas använda icke lärarutbildad personal.

Kommittén föreslår att lärarnas ansvar kommer till uttryck i lagen genom en bestämmelse om att det vid skolenheterna skall finnas lärare som ansvarar för undervisningen. I det ingår bl.a. att tillse att undervisningen planeras så att läroplanens och kursplanernas mål tillgodoses. Endast behöriga lärare bör ges ett sådant ansvar och därmed också ansvaret för den bedömning som formaliseras i betygssättning. Betygssättningen sker efter nära samråd med den som undervisat eleven.

Enligt kommittén är det ett rimligt antagande att den betoning av lärarutbildningens värde som kommitténs förslag innebär kan locka tillbaka i tjänst en del av dem som nu lämnat yrket. Att utbildade lärare används på det sätt kommittén föreslår innebär också att man kommer att tillämpa ett mentorskap inom skolorna, vilket betyder mycket för intern fortbildning och kvalitetshöjning.

Skollagskommitténs betänkande kommer nu att remissbehandlas. Remisstiden går ut den 17 juni 2003.

I sammanhanget bör också nämnas skolutvecklingsprojektet Attraktiv Skola som drivs av Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skollärdarförbund, Svenska Kommunförbundet, Utbildningsdepartementet och Skolverket i samverkan. Syftet med projektet är att stärka kvaliteten i skolan och öka läraryrkets attraktivitet. Trettiotvå kommuner deltar i projektet som pågår till år 2006. Ett viktigt mål är att finna nya utvecklings- och karriärmöjligheter för lärare. Projektet omfattar även förskollärare.

Personal inom förskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om att förskollärare skall ha huvudansvar för den pedagogiska verksamheten i förskolan respektive att barnskötare även fortsättningsvis skall samverka med förskollärare i arbetslaget i förskolan. Utskottet hänvisar bl.a. till Skollagskommitténs förslag, som kommer att beredas inom Regeringskansliet.

Reservation 26 (fp).

Motioner och utskottets ställningstagande

Förskollärare skall ha det pedagogiska ansvaret i förskolan, anser Folkpartiet i motionerna 2002/03:Ub250 yrkande 7 och 2002/03:Ub509 yrkande 1. Riksdagen bör begära en sådan ändring i läroplanen för förskolan att där tydligt framgår att den pedagogiskt utbildade personalen skall vara huvudansvarig för den pedagogiska verksamheten. För motionärerna är det lika viktigt att behörig lärarpersonal har detta ansvar inom förskolan som det är att behöriga grundskollärare skall undervisa inom grundskolan. Av samma skäl är det enligt motion 2002/03:Ub250 yrkande 9 angeläget att öka andelen förskollärare inom förskolan.

I motion 2002/03:Ub328 (s) betonas barnskötarnas viktiga roll i arbetslaget i förskolan. Det finns enligt motionären en tendens att den högskoleutbildade personalen, förskollärarna, ökar markant på barnskötarnas bekostnad. Riksdagen bör därför understryka värdet av samverkan mellan förskollärare och barnskötare.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena med hänvisning dels till att de aktualiserade frågorna behandlas av 1999 års skollagskommitté i betänkandet *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121), dels till att regeringen aviserat en satsning på förstärkta personalresurser till förskolan.

Enligt Skollagskommitténs förslag (s. 250) skall verksamheten i förskolan betraktas som undervisning i samma formella mening som den verksamhet som bedrivs i övriga skolformer. Detta innebär att kravet på lärarutbildning som huvudregel gäller även i förskolan. Det skall finnas lärare som ansvarar

för undervisningen. Kravet som i dag finns inom skolan att huvudmannen är skyldig att för undervisningen använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva bör också gälla inom förskolan. I förskolan har dock utifrån en helhetssyn på barnen och deras behov en verksamhet formats där undervisning och omsorg integreras. I arbetslaget arbetar förskollärare och barnskötare tillsammans med undervisning och omsorg. Med hänvisning till de särskilda förhållanden som gäller inom förskolan bör även personal med annan utbildning eller erfarenhet kunna arbeta i arbetslaget med undervisning och omsorg utan begränsning av behörighetsreglerna för anställning som förskollärare. Förutsättningarna för arbetet i arbetslag förändras därmed inte. Hur arbetet närmare skall fördelas avgörs av rektor som har det pedagogiska ledningsansvaret.

Utskottet anser att Skollagskommitténs uttalanden och förslag i huvudsak svarar mot det som begärs i motionsyrkandena. Beredningen av kommittéförslaget bör avvaktas.

I budgetpropositionen för år 2003 (prop. 2002/03:1 utg.omr. 16) framhåller regeringen att utbyggnaden av förskolan behöver åtföljas av ytterligare insatser för att stärka förskolans kvalitet. Regeringen avser att återkomma med ett förslag om ett riktat statsbidrag till kommunerna för att tillföra minst 6 000 nya förskollärare, barnskötare eller annan personal till förskolan. Satsningen på kraftigt förstärkta personalresurser till förskolan skall enligt regeringen ske successivt under mandatperioden och i den takt som ekonomin tillåter.

Utskottet vill vidare fästa uppmärksamheten på att regeringen i regleringsbrev för budgetåret 2003 för samtliga universitet och högskolor med lärarutbildning föreskriver att lärosätena särskilt skall beakta behovet av lärare i förskola och förskoleklass. Detta åtföljs av ett krav på återrapportering av antalet lärarexamina eller motsvarande äldre examina med inriktning mot förskola och förskoleklass.

Lärare i modersmål m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden som rör lärare i modersmål och i svenskundervisning för invandrare. Bland annat hänvisar utskottet till att en utredning tillsatts om utbildning i svenska för invandrare.

Jämför *reservation 27 (mp)*.

Motion och utskottets ställningstagande

Miljöpartiet tar i motion 2002/03:Ub463 upp frågor om ***lärare i modersmål och i svenskundervisning för invandrare, sfi***. Motionärerna ställer krav på att modersmållärare med utländsk examen skall likställas med andra lärare (yrkande 4). De påpekar vidare att sfi-undervisningen behöver utvecklas och

förbättras. Det är därför viktigt att sfi-lärare har lärarexamen (yrkande 5). Såväl modersmållärare som sfi-lärare bör enligt motionärerna ges full lärarstatus (yrkande 6).

U t s k o t t e t vill med anledning av motionsyrkandena anföra följande när det gäller *modersmållärare*.

Enligt 2 kap. 4 § första stycket 2 skollagen bedömer Högskoleverket utländsk lärarutbildning tillsammans med eventuell yrkeserfarenhet som lärare och utfärdar behörighetsbevis till de lärare som uppfyller kraven enligt Högskoleverkets föreskrifter.

Inom ramen för satsningen på s.k. särskilda lärarutbildningar (SÅL, förordning 2001:740) beaktas behovet av utbildade modersmållärare. I enlighet med riksdagens beslut hösten 2002 om tilläggsbudget för 2002 har resurser genom omfördelning mellan anslag ställts till förfogande för en pedagogisk utbildning om 40 poäng för sammanlagt 380 aktiva modersmållärare. Utbildningen skall genomföras vid Göteborgs universitet, Örebro universitet, Lärarhögskolan i Stockholm och Malmö högskola.

Enligt examensordningen (bilaga 2 till högskoleförordningen 1993:100, ändr. 2001:23) är undervisning i modersmål en särskild inriktning inom lärarexamen (minst 140 poäng).

Beträffande *sfi-lärare* hänvisar utskottet till att en särskild utredare har tillsatts, enligt regeringsbeslut i juni 2002, för att pröva hur skolformen svenskundervisning för invandrare, sfi, kan förnyas och organiseras (dir. 2002:105). Utgångspunkt för arbetet skall vara att skapa en högkvalitativ utbildning i svenska språket och därigenom bl.a. stärka språkinläringen och höja svenskutbildningens status. I direktiven nämns att nära nio av tio sfi-lärare saknar utbildning i undervisningsämnet på den nivå som normalt krävs för ämneskompetens i grundskolan. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 september 2003 (tilläggsdir. 2003:3).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena med hänvisning till det anförda.

Kompetensutveckling av lärare m.fl.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om kompetensutveckling av lärare respektive personal inom förskolan. Utskottet erinrar bl.a. om bestämmelser i lag och avtal samt utbildningsinsatser. Också ett motionsyrkande om kompetensutveckling för anställda inom utbildningsväsendet i HBT-frågor bör avslås.

Jämför *reservationerna 28 (fp, kd, c)* och *29 (kd)*.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Folkpartiet betonar i motion 2002/03:Ub250 yrkande 14 att skolan har en skyldighet att **erbjuda lärare fortbildning** och vidareutbildning. Denna skolans skyldighet måste slås fast. En medveten plan för varje lärares ämnesför djupning och pedagogiska fortbildning måste göras upp lokalt på skolorna.

Kristdemokraterna anser likaså, i motionerna 2002/03:Ub417 yrkande 16 och 2002/03:Ub444 yrkande 24, att samtliga lärare skall garanteras en individuell, skriftlig plan för sin kompetensutveckling. En sådan plan skall uppdateras kontinuerligt efter samtal mellan lärare och arbetsledare.

Enligt motion 2002/03:Ub302 (s) finns det ett stort behov av introduktion och mentorskap för nyutbildade lärare. Motionärerna anför att skolledningen och kollegerna naturligtvis har ett ansvar för att introducera och handleda den nya läraren, men det finns enligt deras mening även ett behov av klara och tydliga nationella styrsystem.

I motion 2002/03:Ub245 (c) yrkande 2 pekas på att det behövs fortbildning av personal i skolan för att kunna hjälpa barn som behöver särskild sensomotorisk träning. Avsaknad av sådan träning kan förorsaka att barn har inlärningsproblem eller är hyperaktiva. I de flesta fall kan specialutbildade pedagoger klara den sensomotoriska träningen bara de har rätt diagnos, framhåller motionärerna.

Behovet av **fortbildning av personal inom förskolan** lyfts fram i Kristdemokraternas motion 2002/03:Ub415 yrkande 13. I motionen påtalas att andelen utbildade lärare i förskolan minskar. Fler förskollärare måste utbildas, bl.a. genom vidareutbildning av barnskötare. Samtidigt framhåller Kristdemokraterna att barnskötarna, när det gäller omsorgsdelen, har en unik kompetens som inte får tillåtas försvinna.

Enligt motion 2002/03:Ub293 (m) yrkande 3 är det viktigt att personalen inom förskolan får kompetensutveckling i fråga om näringslära och kosthållning för barn. Motionären hänvisar till en undersökning som visat att flera förskolebarn får i sig för lite näring. Samtidigt är det alltför många barn som är överviktiga.

I en flerpartimotion, 2002/03:Ub510 (s, fp, v, c, mp), ställs krav på att anställda inom utbildningsväsendet skall ha HBT-kompetens (yrkande 1). Med **kompetens i frågor om homosexuella, bisexuella och transpersoner** menar motionärerna samma typ av insikt, kunskap och förståelse som tas för självklar när det gäller heterosexuellas vardag. HBT-kompetens kan med fördel integreras i ett bredare perspektiv på frågor om likaberättigande och likabehandling. Motionärerna vill att Skolverket och Högskoleverket initierar ett utvecklingsarbete på detta område.

U t s k o t t e t föreslår avslag på samtliga här berörda motionsyrkanden.

Enligt 2 kap. 7 § skollagen (1985:1100) skall varje kommun och landsting se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om utbildningen. I lagbestämmelsen föreskrivs att kommuner och landsting skall vinnlägga sig om en planering av personalens kompetensutveckling.

Inom ramen för nuvarande centrala avtal på lärarområdet, *Avtal 2000*, finns i dokumentet *En satsning till två tusen* formuleringar om introduktionsprogram och mentorskap för nya lärare. Enligt det gemensamma dokumentet från Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Svenska Kommunförbundet är parterna överens om att en nyutbildad lärare inleder sin första tillsvidareanställning med ett introduktionsår i form av tolv månaders automatisk provanställning. Under detta första år bör läraren följa ett introduktionsprogram under medverkan av handledare. En sådan handledare/mentor bör utses bland kommunens erfarna lärare och ges uppgiften att under skolledarens ansvar följa, introducera och stödja den nyanställda in i läraryrket.

Närmare överenskommelser om vad introduktionsåret skall innefatta träffas i lokala avtal.

Utskottet förutsätter att kommuner och skolledningar tar sitt ansvar för introduktionen av nyexaminerade lärare i yrkesverksamheten. Ett aktivt stöd under den första yrkesverksamma tiden, t.ex. i form av mentorskap, kan enligt utskottets mening vara en viktig åtgärd för att motverka att nya lärare lämnar yrket.

Specialpedagogiskt stöd till kommuner och andra huvudmän som ansvarar för förskola, skola, skolbarnsomsorg och vuxenutbildning lämnas av Specialpedagogiska institutet. Institutet har till uppgift att bl.a. ge information, råd och handledning till skolförvaltning, lärare, övrig personal och vårdnadshavare samt att arrangera och medverka i kompetensutveckling.

Den nya lärarutbildningen innebär en skillnad gentemot tidigare lärarutbildningar genom att den skall ge tillträde till forskarutbildning och inte enbart är förbehållen de studerande. Yrkesverksamma pedagoger skall kunna söka sig till de kurser som ges. I propositionen *En förnyad lärarutbildning* (prop. 1999/2000:135 s. 30) betonas att kompetensutveckling är både en rättighet och en skyldighet. Läraren måste reflektera över sitt arbete och över vilka krav på kunskaper och kompetens som olika ämnen och kunskapsområden eller situationer i skolan ställer samt vara beredd att komplettera sin utbildning.

I regleringsbrev för universitet och högskolor för budgetåret 2003 föreskriver regeringen att de lärosäten som bedriver lärarutbildning skall medverka i uppbyggnaden av regionala centrum. Dessa centrum skall främja bl.a. utveckling av lärarutbildningen och kompetensutveckling av lärare.

När det gäller kompetensutveckling av förskolans personal erinrar utskottet om att särskilda medel för kvalitetssäkrande åtgärder utgår till de kommuner som tillämpar maxtaxa. Medlen skall användas för personalförstärkningar och kompetensutveckling av personal. Enligt uppgifter som utskottet inhämtat har ett antal kommuner satsat på att höja kompetensen bland barnskötare med syftet att dessa skall vidareutbilda sig till förskollärare. Det förekommer också inom projektet Särskilda lärarutbildningar (SÄL) att sådana utbildningar vänder sig till förskolans personal. Så t.ex. anordnar Malmö högskola SÄL-utbildning för barnskötare som vill läsa till lärarexamen för förskollärare.

Utskottet anser att frågor om likaberättigande och likabehandling av människor med olika sexuell läggning naturligen bör ingå i skolans arbete med värdegrunden. På högskolans område gäller lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan. Lagen har till ändamål bl.a. att motverka diskriminering på grund av sexuell läggning.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om behovet av trafiklärare till fordons- och transportutbildningar och om elevers utvärdering av lärares arbete.

Motioner och utskottets ställningstaganden

Vikten av att utbilda **trafiklärare till fordons- och transportutbildningar** framhålls i motion 2002/03:Ub287 (kd) yrkande 2. Motionären pekar på att tillgången på behöriga lärare är dålig. Det behövs ca 1 200 trafiklärare med s.k. tung behörighet för att klara av att undervisa det beräknade behovet av yrkesförare för buss och lastbil.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet.

Trafiklärarutbildning finns som nationellt fastställd påbyggnadsutbildning inom kommunal vuxenutbildning. De nationellt fastställda påbyggnadsutbildningarna är riksrekryterande. Kursplanerna fastställs av Skolverket i samråd med Vägverket.

I budgetpropositionen för 2003 (prop. 2002/03:1 utg.omr. 16) meddelade regeringen att förändringar inom utbildning och arbetsliv har gjort det angeläget med en översyn av påbyggnadsutbildningen (PU) inom kommunal vuxenutbildning. Bland annat nämndes att finansieringssystem och regelverk är olika för de eftergymnasiala yrkesutbildningar som ligger utanför högskolan. Vissa förslag och synpunkter i fråga om utbildningsformen PU hade också lämnats i en studie som Skolverket redovisade i maj 2002. Enligt uppgift från Utbildningsdepartementet väntas regeringen ta ställning i frågan om översyn under våren 2003.

I motion 2002/03:Ub498 (s) yrkande 3 föreslås att **elever** skriftligt och anonymt skall få **utvärdera sina lärares arbete**. Eleverna måste enligt motionärerna på olika sätt kunna påverka sin undervisning. Grundläggande är att planering och utvärdering görs av lärare och elever tillsammans. För att utveckla skolan och öka elevernas inflytande är det viktigt att även lärarens arbete utvärderas kontinuerligt, anser motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår avslag på motionsyrkandet.

Regler om elevers rätt till inflytande återfinns i skollagen, skolformsförordningar och läroplaner.

Skollagskommittén har i ett särskilt kapitel (SOU 2002:121, 9 kap.) behandlat frågor om elevernas inflytande och rättssäkerhet. Kommittén anser att en ökad målstyrning innebär att detaljreglering så långt möjligt bör undvikas. Bestämmelser om elevinflytande bör därför anges i form av allmänna föreskrifter. Den närmare utformningen av elevernas inflytande bör avgöras på skolenheten.

Kommittén föreslår att det i skollagen införs en för alla skolformer gemensam föreskrift att varje elev skall ha inflytande över hur hans eller hennes utbildning utformas. Samtidigt görs ett tillägg om att varje elev också skall stimuleras att ta aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen (3 kap. 8 § förslaget). Med sina kunskaper om skolans krav och med egna erfarenheter av olika inläringssituationer kan eleverna bidra till att hela utbildningen successivt utvecklas. Genom den föreslagna bestämmelsen betonas att skolan inte bara skall ge möjlighet till utan även stimulera till ett sådant arbete.

Sådana former för elevernas inflytande som motionärerna efterlyser är redan i dag en fråga för lokala beslut.

Andra motionsyrkanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå tre motionsyrkanden i frågor där det enligt gällande ansvarsfördelning ankommer på andra än riksdagen att fatta beslut.

Motioner och utskottets ställningstagande

Ansvar för skolväsendet och den högre utbildningen är delat mellan staten, kommunerna och respektive skola/lärosäte. Enligt gällande ansvarsfördelning skall riksdagen främst fatta beslut om övergripande och nationella frågor.

Ett antal motionsyrkanden rör frågor där det ankommer på främst respektive kommun eller skola att fatta beslut.

U t s k o t t e t föreslår med hänvisning till gällande ansvarsfördelning att följande motionsyrkanden avslås:

Motion 2002/03:Ub327 (fp) yrkande 3 om kommunala musiklärares lönenivå. Kommunala musiklärare måste enligt motionen lönemässigt jämföras med grundskolans musiklärare och tillhöra förhandlingsavtal.

Motion 2002/03:Ub451 (kd) yrkande 4 om lärare i "lönehängmattan". Enligt motionen bör skollagstiftaren prioritera äldre lärare vid löneöversyner.

Motion 2002/03:Ub451 (kd) yrkande 5 om renodling av lärarnas yrkesroll. För att minska lärarnas arbetsbörda måste kommunerna enligt motionen satsa tillräckligt med resurser på sådana yrkesfunktioner som kompletterar lärarna, t.ex. kansli- och elevvårdspersonal.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Ökad rekrytering till läraryrket (punkt 1) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Per Bill (m), Ana Maria Narti (fp), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub250 yrkande 4

och bifaller delvis motion

2002/03:Ub336 yrkande 12.

Ställningstagande

Läraryrket är akut. Den allvarligaste konsekvensen är att så många saknar utbildning för den lärartjänst de innehar. Fler lärare måste utbildas, men det är svårt att rekrytera studenter till lärarutbildningarna. Särskilt inriktningen mot matematik/naturvetenskap lider stor brist på studenter. Tidigare har flertalet gymnasielärare valt att först läsa en ämnesutbildning och sedan komplettera med två terminer på en lärarhögskola. Med den nya lärarutbildningen måste de läsa tre terminer. För många kan en ytterligare termins studieskulder vara avskräckande. Det anser vi vara beklagligt, eftersom de som redan har en akademisk examen skulle kunna tillföra skolan bred erfarenhet och kunnande.

2. Ökad rekrytering till läraryrket (punkt 1) – kd, c

av Inger Davidson (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub336 yrkande 12

och bifaller delvis motion

2002/03:Ub250 yrkande 4.

Ställningstagande

Läroutbildningen är ett statligt ansvar. Regeringens dimensionering av utbildningen kommer emellertid inte tillnärmelsevis att räcka för att tillgodose behovet av lärare. Det kan inte vara någon överraskning att babyboomens barn snart börjar i gymnasieskolan och att en stor del av den svenska lärarkåren snart går i pension. De rent demografiska orsakerna till lärarbristen har varit möjliga att förutse sedan länge. Riksdagen bör enligt vår mening begära att regeringen lägger fram förslag för att komma till rätta med lärarbristen.

3. Utbildning av fler slöjdlärare (punkt 2) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub451 yrkande 2.

Ställningstagande

Lärobristen är inte bara generell; det finns specialiseringar inom läraryrket som har särskilt stor brist på utbildad personal. Jag vill lyfta fram bristen på behöriga lärare i slöjd och slöjdamnets betydelse för att utveckla elevernas självständighet, ansvarstagande, kreativitet och nyfikenhet. Enligt Skolverkets beräkningar kommer det att saknas drygt 2 100 utbildade lärare i slöjd år 2007. Det är därför nödvändigt att åtgärder vidtas för att öka dimensioneringen av utbildning för slöjdlärare. Regeringen bör omedelbart se över denna problematik och återkomma med förslag till lösningar.

4. Förändring av den nya läroutbildningen (punkt 3) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub250 yrkandena 6, 8 och 11.

Ställningstagande

Vi vill ha en förbättrad läroutbildning. Kvaliteten på utbildningen måste höjas. Läroutbildningen har blivit mindre attraktiv genom att det nu finns i stort sett en enda enhetlig läroexamen för alla, från förskollärare till gymnasielärare. Tre terminer av läroutbildningen ägnas åt gemensamma studier för studenter med helt olika inriktning, mot t.ex. gymnasienivå eller grundskolans

tidiga årskurser. Följden har blivit att ämnesstudierna för gymnasielärare minskar i motsvarande omfattning. Vi motsätter oss en utveckling mot ”enhetslärare”, eftersom det innebär minskade krav på ämneskunskaper. Vi är också kritiska till att den verksamhetsförlagda utbildningen ökat på bekostnad av ämneskunskaperna. Lärare blir inte kunnigare i sina ämnen genom att man ersätter tid för ämnesstudier med praktik. I stället förordar vi ett system med mentorer i skolorna, så att lärarna redan under de första tjänstgöringsåren får möjlighet att utveckla sina pedagogiska kunskaper.

5. En särskild förskollärarytbildning (punkt 4) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub509 yrkande 2.

Ställningstagande

En stor del av utbildningen för förskollärare är nu gemensam med utbildningen för t.ex. blivande fysiklärare i gymnasieskolan, trots att uppgifterna kommer att vara helt olika ute i arbetslivet. Vi anser att det behövs en särskild förskollärarytbildning, eftersom förskollärare är ett yrke med en egen identitet. Utbildningen skall vara fokuserad på hur man kan främja barnens förmåga att lära genom lek.

6. Alternativa lärarutbildningar (punkt 5) – m

av Per Bill (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub486 yrkande 12.

Ställningstagande

För att skapa förutsättningar för en nödvändig utveckling inom undervisningssektorn bör enligt vår mening alternativa lärarutbildningar stimuleras. Staten bör noga pröva förutsättningarna för att ställa sådana, alternativa, lärarutbildningar under statlig tillsyn och tilldela dem statsbidrag. Däremot finns det ingen anledning att ställa samma krav på utbildningens innehåll som ställs för statliga utbildningar. Vi anser att en av lärarhögskolorna bör ges

möjlighet till en självständig ställning. Fristående institutioner med statens uppdrag att bedriva lärarutbildning är ett steg mot framtiden.

7. Mentorsprojekt som del av den praktisk-pedagogiska utbildningen (punkt 6) – v

av Britt-Marie Danestig (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub311.

Ställningstagande

Vid Lärarhögskolan i Malmö bedrivs sedan 1997 ett projekt, kallat Näktergalen, där högskolestuderande fungerar som mentorer för skolbarn som lever under sådana förhållanden att de saknar goda möjligheter att utvecklas socialt och kunskapsmässigt. Jag anser att en utredning bör tillsättas i syfte att utröna hur mentorsprojekt med Näktergalen i Malmö som förebild skall kunna spridas till andra högskolor och kommuner samt om deltagandet i mentorsprojektet skall kunna tillgodoräknas som del av den praktisk-pedagogiska utbildningen för lärarstudenter. Kunskaper om hur olika barns uppväxtvillkor kan vara och om de utsatta miljöer som är många barns vardag är av särskild betydelse för blivande lärare. Enligt min mening kan den konkreta, beprövade erfarenheten av ett barns verklighet, rätt bearbetad, vara en viktig del av den professionella kompetensen.

8. Återinförande av speciallärarutbildningen m.m. (punkt 7) – m, fp

av Ulf Nilsson (fp), Per Bill (m), Ana Maria Narti (fp), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2002/03:Ub229 yrkande 2,

2002/03:Ub244 yrkande 17 och

2002/03:Ub410 yrkande 11

samt avslår motion

2002/03:Ub389 yrkande 2.

Ställningstagande

Det är olyckligt att speciallärarutbildningen har lagts ned och ersatts av en specialpedagogutbildning, eftersom specialpedagogerna inte skall arbeta direkt med eleverna. I stället skall de handleda andra lärare i deras arbete med elever i behov av stöd. Vi anser att det finns behov av ett direkt och kvalificerat stöd till de elever som har inläringssvårigheter, t.ex. i form av dyslexi och dyskalkyli. En speciallärare som arbetar direkt med barn med läs- och skrivproblem kan bygga upp en gedigen kunskapsbank av praktiska erfarenheter. Speciallärartjänster måste åter inrättas på skolorna och en speciallärarutbildning införs på lärarhögskolorna.

9. Utbildning i specialpedagogik m.m. (punkt 8) – m

av Per Bill (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub296

samt avslår motionerna

2002/03:Ub241,

2002/03:Ub250 yrkande 10 och

2002/03:Ub292 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi vill betona vikten av pedagogisk utbildning i syfte att tidigt uppmärksamma och hjälpa barn med autism och autismliknande tillstånd. Spetskompetens behövs inom området. Tyvärr finns påtagliga kunskapsbrister också hos specialpedagoger. På grund av att autism är en genomgripande störning i utvecklingen behövs en förnyad utbildning inom området autism som integrerar språk, beteendebehandling och pedagogik. I utbildningen bör ingå ett nära samarbete med föräldraorganisationer, habilitering och skola.

10. Utbildning i specialpedagogik m.m. (punkt 8) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub250 yrkande 10

samt avslår motionerna

2002/03:Ub241,

2002/03:Ub292 yrkande 2 och
2002/03:Ub296.

Ställningstagande

En av de viktigaste och svåraste läraruppgifterna är att ge de små barnen en bra skolstart. Vi föreslår att utbildningen för lärare med inriktning mot grundskolans tidigare år skall förlängas med en termin till 160 poäng, så att dessa lärare kan få mer omfattande kunskaper om barns läs- och skrivinläring.

11. Värdegrundsarbetet i lärarutbildningen (punkt 9) – kd av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion
2002/03:Ub451 yrkande 1.

Ställningstagande

Det västerländska samhället är byggt på en värdegrund som härstammar från den kristna traditionen och den västerländska humanismen. Varje människas unika värde och alla människors lika värde, människolivets okränkbarhet och individens frihet är grundpelare som vårt samhälle vilar på. Det är denna värdegrund som skall förmedlas i högskoleutbildningen och förankras hos studenterna. Jag vill betona att värdegrundsutbildning liksom reflekterande samtal, diskussioner och övningar som kan leda till personlig utveckling är viktiga moment i all lärarutbildning.

12. Genusutbildning på lärarhögskolorna (punkt 11) – c, mp av Mikaela Valtersson (mp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2002/03:Ub462 yrkande 1 och
2002/03:A366 yrkande 1
samt bifaller delvis motion
2002/03:Ub497.

Ställningstagande

Det är angeläget att man medvetandegör både föräldrar och de som arbetar med barn om könsroller. Förskollärare har i undersökningar själva upptäckt

att könsrollerna har haft betydelse för hur de agerat beroende på om det är en pojke eller flicka de bemöter. Därför bör det enligt vår mening läggas stor vikt vid genusutbildning i lärarutbildningarna, särskilt för blivande pedagoger för de yngsta åldrarna.

13. Kunskap om narkotikans symtom och effekter, m.m. (punkt 12) – m

av Per Bill (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2002/03:Ju281 yrkande 5 och

2002/03:So251 yrkande 3

samt avslår motion

2002/03:So515 yrkande 10.

Ställningstagande

Vi vill understryka vikten av att det i lärarutbildningen ingår utbildning om narkotikans symtom och effekter. Skolan skall nämligen enligt vår mening ha en absolut plikt att informera föräldrar eller vårdnadshavare vid misstanke om att en elev använder narkotika.

14. Kunskap om narkotikans symtom och effekter, m.m. (punkt 12) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:So515 yrkande 10

samt avslår motionerna

2002/03:Ju281 yrkande 5 och

2002/03:So251 yrkande 3.

Ställningstagande

Skolverkets nationella granskning om skolans ANT-undervisning (Alkohol, Narkotika, Tobak) har visat att många lärare saknar goda kunskaper på ANT-området. Det är därför angeläget att dessa frågor ingående behandlas i utbildningen på lärarhögskolorna.

15. Kunskap i frågor om homosexuella, bisexuella och transpersoner (punkt 14) – v, mp

av Britt-Marie Danestig (v) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub510 yrkande 5

samt bifaller delvis motionerna

2002/03:Ub385,

2002/03:Ub544 och

2002/03:Ub552 yrkande 2.

Ställningstagande

För att nå fram till ett samhälle där människor inte diskrimineras på grund av sexuell läggning eller könstillhörighet är det enligt vår mening av yttersta vikt att de som leder undervisningen i skolan har goda kunskaper i frågor om homosexuella, bisexuella och transpersoner. Högskoleverket bör göra en översyn av kursplanerna för lärarstudier i syfte att stärka kunskapen i dessa sex- och samlevnadsfrågor. Vi anser vidare att lärarhögskolorna, inom ramen för arbetet med värdegrundsfrågorna, har ett ansvar för att ge lärarstudierande redskap att reflektera över sitt förhållningssätt till dessa frågor.

16. Kunskap i frågor om mobbning (punkt 16) – m

av Per Bill (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2002/03:Ub217 yrkande 2 och

2002/03:Ub413 yrkande 5.

Ställningstagande

Skolan måste etablera en högre och jämnare kvalitet i arbetet mot mobbning. I grunden gäller att framgången i skolans arbete är beroende av kunskapen hos skolans medarbetare. Alla – lärare, rektorer, ungdomsledare, förtroendevalda och föräldrar – måste ta personligt ansvar i vardagen. Redan i lärarutbildningen bör frågor om mobbning behandlas utförligt, liksom i fortbildningen av lärare.

17. Idrott och hälsa i lärarutbildningen (punkt 18) – m

av Per Bill (m), Anna Ibrisagic (m) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub276.

Ställningstagande

I dag rör sig många barn alltför lite. Ett sätt att ge eleverna motion och frisk luft är att kombinera undervisning i olika ämnen med utevistelse. Till exempel kan historieundervisning göras som frågesport längs promenadstigen och skolgårdar kan uppmuntra till lek och spel. Lärarstuderande erhåller inte någon undervisning alls i ämnet idrott och hälsa. För att nyexaminerade lärare på ett bra och pedagogiskt sätt skall få med rörelse i hela sin undervisning och för att skolan i framtiden skall kunna arbeta målinriktat, utan timplan, är detta en förutsättning.

18. Utomhuspedagogik i lärarutbildningen (punkt 19) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub379 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är viktigt att naturskolornas idéer och kunskap om utomhuspedagogik sprids till alla skolor och lärare. Så kallade pedagogiska utemiljöer kan efter genomtänkt planering användas i alla olika ämnen och ge eleverna lust och variation i undervisningen. Kunskap om utomhuspedagogik bör enligt min mening ingå som moment i all lärarutbildning för att framtida lärare skall få en beredskap för detta spännande arbetssätt.

19. Medieutbildning i lärarutbildningen (punkt 21) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Kr367 yrkande 1.

Ställningstagande

Skolan har ett ansvar för att föra in mediekultur i undervisningen. Medieundervisning innebär att man förmedlar såväl ett teoretiskt vetande som ett praktiskt kunnande. Genom en kombination av analys och produktion ges de unga en möjlighet att lära sig att kritiskt värdera medierna. Behovet av medieutbildning i lärarutbildningen bör därför uppmärksammas.

20. Införande av en lärarlegitimation (punkt 22) – m, fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd), Per Bill (m), Ana Maria Narti (fp), Anna Ibrisagic (m), Tobias Billström (m) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2002/03:Ub250 yrkande 3,

2002/03:Ub336 yrkande 13,

2002/03:Ub417 yrkande 15,

2002/03:Ub444 yrkande 23,

2002/03:Ub451 yrkande 3 och

2002/03:Ub509 yrkande 4.

Ställningstagande

Införandet av en lärarlegitimation – ibland kallad lärarcertifikat – skulle enligt vår mening innebära en kvalitetssäkring av lärarutbildningen. Den skulle också innebära att läraryrket får ökad status och ett tryck på kommunerna att anställa legitimerade lärare. Vi föreslår att legitimation skall utfärdas efter godkänd utbildning och genomgången praktik och att den skall kunna dras in vid tydliga fall av misskötsel. Införandet av en sådan auktorisation av lärare bör kunna ske i samarbete med lärarfackförbunden.

21. Fler lektorer i gymnasieskolan (punkt 23) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2002/03:Ub244 yrkande 16 och

2002/03:Ub250 yrkande 1.

Ställningstagande

Lektorstjänsterna, som förr var ett vanligt inslag i svenskt skolväsende, har i dag i stort sett försvunnit. Enligt de senaste uppgifterna är endast 2 % av landets ca 30 000 gymnasielärare lektorer. Det måste till fler lektorstjänster. Vi anser att en plan bör upprättas där målet skall vara att var tionde gymnasie-lärare inom en femårsperiod är en lektor. Skolverket bör aktivt verka för att detta mål nås. Kravet för att få ett lektorat skall vara att läraren har motsvarande minst licentiatexamen. Det är viktigt att lärare får möjlighet att göra uppehåll för forskningsarbete och studier utan att riskera sin lärartjänst.

22. Särskilda karriärtjänster för lärare m.m. (punkt 24) – fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2002/03:Ub250 yrkande 2 och

2002/03:Ub451 yrkande 7.

Ställningstagande

Utvecklingsmöjligheter stimulerar och belönar goda arbetsinsatser samt höjer attraktionskraften i ett yrke. Det är i dag svårt att utvecklas inom läraryrket. Möjligheterna förbättras om särskilda karriärtjänster inrättas för lärare. Som förslag på möjliga karriärvägar vill vi nämna att läraren får ett speciellt ansvar för ett ämne, en pedagogisk ledningsfunktion, mentorskap för någon yngre lärare eller liknande.

23. Åtgärder för att minska lärarnas stress (punkt 25) – kd
av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub451 yrkande 6.

Ställningstagande

Ohälsa och stress har ökat bland lärare under 1990-talet. En undersökning från Arbetslivsinstitutet visade att var femte lärare är i riskzonen. Värst drabbade är kvinnliga gymnasielärare. En av de mest stressframkallande faktorerna är dåliga möjligheter till inflytande och kontroll över den egna arbetssituationen. Läraravtalet innebär också en hårdare reglering av arbetstiden och minskade möjligheter att kombinera arbete och privatliv, vilket påverkar den totala stressbilden. Enligt min mening krävs det nu krafttag för att förbättra lärarnas anställningsvillkor och arbetsmiljö.

24. Utvecklingsmöjligheter inom förskolläraryrket (punkt 26) – fp
av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:Ub509 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är enligt vår mening viktigt att de pedagogiska yrkena inom barnomsorgen erbjuder utvecklingsmöjligheter. En sådan möjlighet kan vara att erfarna pedagoger blir mentorer åt nyanställda. Många nyexaminerade känner under den första tiden som förskollärare att de behöver stöd för att klara av alla nya situationer som möter dem.

25. Värnande av läraryrkets kompetens (punkt 27) – fp
av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub250 yrkande 15.

Ställningstagande

Lärarkretsens professionalism måste värnas. Politikernas uppgift är att sätta upp målen för skolans verksamhet och genom uppföljning och utvärdering se till att målen nås, men det är skolans pedagoger, lärare och skolledare som måste bestämma hur målen skall nås. Vi hävdar att politiker inte skall lägga sig i det pedagogiska arbetet i skolan. Olika typer av styrelser med lekmän och elever i skolorna skall inte heller få fatta beslut om pedagogiska och ämnesteoritiska frågor i skolan.

26. Personal inom förskolan (punkt 28) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna
2002/03:Ub250 yrkandena 7 och 9 och
2002/03:Ub509 yrkande 1
samt avslår motion
2002/03:Ub328.

Ställningstagande

Nu när förskolan har ett större pedagogiskt ansvar än tidigare är det oerhört viktigt att det är utbildad personal som har huvudansvaret för verksamheten. Förskollärare har efter tre års högskolestudier en pedagogisk kompetens. För oss är det lika viktigt att behörig lärarpersonal har detta ansvar inom förskolan som det är att behöriga grundskollärare skall undervisa inom grundskolan. Därför föreslår vi att riksdagen hos regeringen begär en sådan ändring i läroplanen för förskolan att där tydligt framgår att den pedagogiskt utbildade personalen skall vara huvudansvarig för den pedagogiska verksamheten. Av samma skäl ser vi det som angeläget att andelen förskollärare ökar inom förskolan.

27. Lärare i modersmål och i svenskundervisning för invandrare, sfi (punkt 29) – mp

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub463 yrkandena 4 och 6
samt avslår motion
2002/03:Ub463 yrkande 5.

Ställningstagande

Jag ser det som angeläget att framhålla modersmålsundervisningens betydelse och behovet av fler utbildade modersmåls lärare. Modersmåls lärare med utländsk examen måste enligt min mening likställas med andra lärare. Jag vill också peka på att svenskundervisningen för invandrare (sfi) behöver utvecklas och förbättras och att det är viktigt att sfi-lärarna har lärarexamen. Såväl modersmåls lärare som sfi-lärare bör ges full lärarstatus. Med hänsyn till att sfi-undervisningen för närvarande är föremål för utredning ställer jag mig nu endast bakom de yrkanden som gäller modersmåls lärarna.

28. Kompetensutveckling av lärare (punkt 30) – fp, kd, c

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd), Ana Maria Narti (fp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2002/03:Ub250 yrkande 14,
2002/03:Ub417 yrkande 16 och
2002/03:Ub444 yrkande 24
samt avslår motionerna
2002/03:Ub245 yrkande 2 och
2002/03:Ub302.

Ställningstagande

Läraryrollen förändras ständigt. Det är därför nödvändigt att lärare får en tillräcklig kompetensutveckling för att göra ett bra arbete. Vi vill att skolans skyldighet att erbjuda lärare kompetensutveckling skall slås fast. En skriftlig plan för varje lärares ämnesfördjupning och pedagogiska fortbildning måste enligt vår mening göras upp lokalt ute på skolorna. Den individuella planen skall uppdateras kontinuerligt efter samtal mellan lärare och arbetsledare.

**29. Kompetensutveckling av personal inom förskolan (punkt 31) –
kd**

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2002/03:Ub415 yrkande 13

samt avslår motion

2002/03:Ub293 yrkande 3.

Ställningstagande

Det är viktigt att de som arbetar inom förskolan har en adekvat utbildning. I dag är dock bristen på kvalificerad personal stor och andelen utbildade lärare i förskolan minskar. Bristen utgör ett hot mot kvaliteten som måste tas på allvar. Därför måste fler förskollärare utbildas bl.a. genom vidareutbildning av nuvarande barnskötare. Samtidigt är det angeläget att framhålla att barnskötarna, när det gäller omsorgsdelen, har en unik kompetens som inte får tillåtas försvinna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Ökad rekrytering till läraryrket (punkt 1) – v

av Britt-Marie Danestig (v).

Jag vill lyfta fram den akuta bristen på lärare i ämnena matematik, naturvetenskap och teknik, vilken jag anser vara särskilt oroande med hänsyn till betydelsen av kunniga lärare som kan stimulera elevernas intresse för dessa ämnen. Kraftfulla insatser måste göras för att öka tillgången på sådana lärare. Också för andra lärarkategorier är det nödvändigt att åtgärder vidtas för att avhjälpa lärarbrist. Bland annat behöver fler lärarstuderande rekryteras till utbildning med inriktning mot yrkesämnena och förskolan.

2. Alternativa lärarutbildningar (punkt 5) – fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd) och Ana Maria Narti (fp).

Vi vill hänvisa till att vi tidigare i motioner, bl.a. med anledning av propositionen *En förnyad lärarutbildning* (prop. 1999/2000:135), framfört vår uppfattning att man bör ge examensrätt till fristående lärarutbildningar. Fristående högskolor som beviljas examensrätt för lärarutbildning med alternativ pedagogik bör också få samma statliga stöd som statliga högskolor. Vi står fast vid denna uppfattning.

3. Andra motionsyrkanden (punkt 35) – kd

av Inger Davidson (kd).

För att göra läraryrket mer attraktivt och därmed höja dess status måste flera åtgärder vidtas. Ett problem är att de äldre lärarna inte har fått samma löneutveckling som de nytexaminerade lärarna. Underskottet av lärare har gjort det möjligt att byta arbete för att kunna driva upp sin lön, något som främst utnyttjats av yngre nyligen utexaminerade lärare som är i början av sin karriär. Därmed belönas inte den kunskap, erfarenhet och kontinuitet som de äldre lärarna står för på ett riktigt sätt. Det är dags att skolledare prioriterar äldre lärare vid löneöversyner om dessa inte skall lockas att söka sig till andra mer lönsamma områden.

Att vara lärare handlar i dag om att vägleda, undervisa och handleda till kunskap i bemärkelsen fakta, förståelse, förtrogenhet och färdighet – men också om administrativa och sociala uppgifter. För att underlätta för lärarna måste kommunerna satsa tillräckligt med resurser på sådana yrkesfunktioner

som kompletterar lärarna, t.ex. kansli- och elevvårdspersonal. Det gynnar också elevernas kunskapsutveckling.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner

Motioner från allmänna motionstiden 2002

2002/03:Ub217 av Sten Tolgfors (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mobbning bör behandlas utförligt redan i lärarutbildningen och ingå i lärarfortbildningen.

2002/03:Ub229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla elever som behöver det skall få särskilt stöd och att en utbildning till speciallärare skall införas.

2002/03:Ub241 av Maria Larsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att specialpedagogik och handikappkunskap blir en obligatorisk del i lärarutbildningen.

2002/03:Ub244 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att läraryrket måste uppvärderas.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta en speciallärarutbildning.

2002/03:Ub245 av Birgitta Sellén och Annika Carlsson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortbildning av personal i skolan för att kunna hjälpa barn som behöver särskild träning.

2002/03:Ub250 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Skolverket upprättar en plan för att fler lektorer skall få anställning i gymnasieskolorna.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att särskilda karriärtjänster bör inrättas för lärare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att en lärarlegitimation bör införas.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att undvika lärarbrist.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förbättra lärarutbildningen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förskollärare skall ha det pedagogiska ansvaret i förskolan.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att enhetslärare riskerar gedigna ämneskunskaper.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att öka andelen förskollärare inom förskolan.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mer utbildning i läs- och skrivinläring för lärare med inriktning mot grundskolans tidigare år.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mer praktik inom lärarutbildningen inte får ske på bekostnad av ämneskunskaper.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skolan har en skyldighet att erbjuda lärare fortbildning och vidareutbildning.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna läraryrkets kompetens.

2002/03:Ub276 av Catharina Elmsäter-Svärd (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om idrott och hälsa i lärarutbildningen.

2002/03:Ub287 av Yvonne Andersson (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att utbilda lärare till fordons- och transportutbildningar.

2002/03:Ub292 av Birgitta Sellén och Birgitta Carlsson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla lärarutbildningar skall erbjuda bra undervisning om dyslexi.

2002/03:Ub293 av Inger René (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att personalen inom förskolan får kompetensutveckling inom näringslära och kosthållning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i de utbildningar som leder till lärarexamen för utbildning av yngre barn ges adekvata kunskaper i näringslära och kosthållning.

2002/03:Ub296 av Cristina Husmark Pehrsson och Birgitta Carlsson (m, c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av pedagogisk utbildning i syfte att tidigt uppmärksamma och hjälpa barn med autism och autismliknande tillstånd.

2002/03:Ub302 av Sinikka Bohlin och Åsa Lindestam (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mentorskap och handledning för lärare.

2002/03:Ub311 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas i syfte att utröna hur mentorsprojekt med Näktergalen i Malmö som förebild skall kunna spridas till andra högskolor och kommuner samt om deltagandet i mentorsprojektet skall kunna tillgodoräknas som del av den praktiskt pedagogiska utbildningen för lärarstudier.

2002/03:Ub327 av Runar Patriksson (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunala musiklärares lönenivå.

2002/03:Ub328 av Ann-Marie Fagerström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om olika personalkategorier i förskolan.

2002/03:Ub336 av Maud Olofsson m.fl. (c):

12. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag för att komma till rätta med lärarbristen.

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att införa en lärarcertifiering.

2002/03:Ub350 av Anita Jönsson och Ronny Olander (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sex- och samlevnadsundervisning i skolan.

2002/03:Ub379 av Mikaela Valtersson (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att lärarutbildningen skall innehålla moment om utomhuspedagogik.

2002/03:Ub385 av Helena Zakariasén m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Högskoleverket och andra berörda verk och institutioner i uppdrag att kartlägga vilken bild av homo/bisexuella och transpersoner som förmedlas till blivande lärare.

2002/03:Ub389 av Gustav Fridolin (mp):

2. Riksdagen begär att regeringen utreder frågan om speciallärares ställning i den svenska skolvärlden.

2002/03:Ub410 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behoven av speciallärarutbildning.

2002/03:Ub413 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mobbning bör behandlas utförligt redan i lärarutbildningen och ingå i lärarfortbildningen.

2002/03:Ub415 av Inger Davidson m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fortbildning för personal inom förskoleverksamheten.

2002/03:Ub417 av Alf Svensson m.fl. (kd):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en särskild auktorisation av lärare.

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samtliga lärare skall garanteras en individuell, skriftlig plan för sin kompetensutveckling, vilken uppdateras kontinuerligt efter samtal mellan lärare och arbetsledare.

2002/03:Ub421 av Hans Hoff (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärarutbildningen skall lägga en större vikt vid ämnena utvecklingspsykologi och ämnesdidaktik.

2002/03:Ub423 av Carina Ohlsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att sex- och samlevnadsundervisningen bör bli obligatorisk i lärarutbildningen.

2002/03:Ub444 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en särskild auktorisation av lärare.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att samtliga lärare skall garanteras en individuell, skriftlig plan för sin kompetensutveckling.

2002/03:Ub451 av Inger Davidson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om värdegrundsarbetet i lärarutbildningen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lärarutbildningarna vidtar nödvändiga åtgärder för att öka dimensioneringen av utbildning för lärare i slöjd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en auktorisering av läraryrket.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lärare i "lönehängmattan".
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om renodling av lärarnas yrkesroll.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att minska lärarnas stress.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om karriärtjänster.

2002/03:Ub462 av Lotta N Hedström och Gustav Fridolin (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av specifik genusutbildning på lärarhögskolorna.

2002/03:Ub463 av Mikaela Valtersson m.fl. (mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att lärarutbildningen skall innehålla moment om det mångkulturella samhället.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att likställa modersmållärare med utländska examina med andra lärare.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att sfi-lärare bör ha lärarexamen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ge full lärarstatus till hemspråklärare och sfi-lärare.

2002/03:Ub486 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om alternativa lärarutbildningar.

2002/03:Ub497 av Anne Ludvigsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge lärarna instrument att införliva könsperspektivet i uppläggning och genomförande av sitt pedagogiska arbete.

2002/03:Ub498 av Fredrik Olovsson och Hillevi Larsson (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att eleverna skriftligt och anonymt skall få utvärdera sina lärares arbete.

2002/03:Ub509 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i förskolans läroplan så att där tydligt framgår att den pedagogiskt utbildade personalen skall vara huvudansvarig för den pedagogiska verksamheten.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrad förskolläraryrket.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utökade utvecklingsmöjligheter inom förskolläraryrket.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa förskolläraryrket.

2002/03:Ub510 av Börje Vestlund m.fl. (s, fp, v, c, mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om HBT-kompetens för anställda inom utbildningsväsendet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undervisning i HBT-frågor för lärarstudier.

2002/03:Ub544 av Eva Arvidsson och Marianne Carlström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att HBT-frågor, frågor om homo-, bi- och transsexuella, lyfts fram i lärarutbildningen.

2002/03:Ub552 av Marina Pettersson och Hillevi Larsson (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att lärarna förbereds inför den nya lagen om förbud mot diskriminering av skolelever.

2002/03:Ju281 av Beatrice Ask m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i lärarutbildningen bör ingå utbildning om narkotikans symptom och effekter.

2002/03:L318 av Gustav Fridolin m.fl. (mp):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kunskapsämnet sex- och samlevnadsundervisning skall vara obligatoriskt i de pedagogiska utbildningarna.

2002/03:So251 av Carl-Axel Johansson (m):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i lärarutbildningen skall ingå utbildning om narkotikans symptom och effekter.

2002/03:So360 av Annelie Enochson (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att grundutbildningen för alla yrkesgrupper med anmälningsskyldighet vid misstanke om sexuella övergrepp skall inbegripa utbildningsmoment om upptäckt och anmälan av sexuella övergrepp samt om det utsatta barnets behov av stöd.

2002/03:So515 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utbildning på Lärarhögskolan i ANT-frågorna.

2002/03:Kr367 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av medicinutbildning i lärarutbildningarna.

2002/03:A366 av Margareta Andersson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förtydliga genusperspektivet i fler utbildningar.